

Biskoppen, sognepræsten og menighederne

Af Børge Mannov

Katolsk Dialog ønsker at bidrage til en dialog mellem katolikkerne, baseret på kendsgerninger og viden om de faktiske forhold. Biskoppens forsøg på at fjerne pastor Georg Nibler fra embedet som sognepræst i Lyngby rejser nogle alvorlige spørgsmål om forholdene i bispedømmet. De fleste kender kun sagen fra den gentagne, men spredte omtale i massemedierne og fra nogle mangelfulde oplysninger i **Katolsk Orientering**. Vi har derfor samlet alle på dette tidspunkt tilgængelige oplysninger i denne artikel.

Pastor Nibler er en ualmindelig præst. Han er ikke bare kendt for sit enestående, personlige engagement for samfundets tabere, men også for sine ihærdige bestræbelser for at gøre liturgien mere forståelig og vedkommende for dem 'uden for murene'. Det er ikke noget nyt, sådan har han været og virket i mange år.

Det er heller ikke noget nyt, at ikke alle hans indfald har været lige heldige, og at en del af menigheden gennem tiderne har taget så meget anstød af præstens initiativer på det liturgiske område, at de har klaget til biskoppen og løst sognebånd til andre kirker, hvor de ikke risikerede, at deres personlige fromhedsliv blev forstyrret af liturgiske eksperimenter.

Den 18. februar skriver biskoppen til Nibler, at han "gerne vil lægge op til en samtale angående din stilling som sognepræst i Lyngby, da jeg efter længere tids overvejelse mener, at den må bringes til ophør". Biskoppen henviser til, at han tidligere har kritiseret Niblers embedsførelse, især hvad liturgien angår, uden at have oplevet nogen lydhørhed fra Niblers side.

Kirkesynet

Liturgien er dog ikke det største problem, mener biskoppen, men derimod Niblers 'kirkesyn', som - når det gælder menigheden og præsteembedet - efter biskop Kozons mening ikke er særligt katolsk.

Han skriver, at det "er vigtigt, at katolikker i alle menigheder har mulighed for at genkende noget fælles. Hvad enten man betragter Sct. Knud Lavards menighed som et legitimt eksperiment eller som noget kritisabelt, er den i hvert fald isoleret. Ved dem, som kommer der, fordi resten af bispedømmet synes dem uvedkommende, af dem, som ikke trives der, fordi de ikke genkender Kirken".

Om Niblers 'kirkesyn' står det imidlertid uimodsagt fast, at han ikke er blevet kritiseret for sin forkyndelse og heller ikke for sin forvaltning af sakramenterne.

Når biskoppen derfor hævder, at katolikkerne ikke har mulighed for at genkende noget fælles ved Niblers gudstjenester, samt forbløf-

fende nok også påstår, at resten af bispedømmet må være uvedkommende for dem, der kommer til Niblers gudstjenester, så tegner biskoppen et meget klart billede af sit eget kirkesyn.

Det ligner et kirkesyn, hvor formerne er kernen i et fællesskab for umyndige, og hvor - efter biskoppens op-

fattelse - de katolikker, der på trods af eller måske endda i kraft af de utraditionelle former alligevel deltager i Niblers gudstjenester, har vendt fællesskabet ryggen. Fællesskabet om hvad?

"Ingen speciel anledning"

I brevet skriver biskoppen videre:

"Ingen speciel aktuel anledning, men flere års bekymret iagttagelse får mig til at mene,

"Georg Nibler er meget kontroversiel i sit virke, og hans gudstjenester består af mange selvbestaltede indslag, der falder uden for katolske ritualer. Jeg har forsøgt at tale ham til rette flere gange, men det er ikke lykkedes. Og vi ønsker derfor et præstekifte i Lyngby. Den beslutning ligger inden for de kirkelige rammer og bestemmelser."

Biskop Kozon til JP København, 1.5.02

at tiden er inde til en forandring af situationen i Sct. Knud Lavards menighed. Jeg mener, at dette må ske, også selv om jeg ikke har nogen plan parat for den fremtidige betjening af menigheden, ej heller hvad angår en ny opgave til dig. Ikke mindst dette sidste kunne jo blive emne for en del af vor samtale”.

Altså: På trods af, at Niblers virke og måde at forkynde evangeliet på har været kendt og debatteret i 30 år – på trods af, at der ikke er nogen ’speciel anledning’ – på trods af, at biskop Kozon blankt må indrømme, at han ikke aner, hvem der skal efterfølge Nibler – på trods af, at han ikke har nogen planer om, hvad denne ildsjæl herefter skal bruges til – på trods af, at biskop Kozon så sent som for et par år siden har fornyet Niblers ansættelsesperiode for yderligere 5 år - så har biskop Kozon nu pludseligt fået den ide, at Nibler skal fjernes fra den gerning, der har opslugt hele hans liv, og det skal ske nu, kun tre år før hans embedsperiode i Lyngby udløber!

Hvis en virksomhedsleder optrådte på denne måde, ville han få alvorlige problemer med både fagforeningerne, de øvrige ansatte og sin egen bestyrelse. Men katolske præster har ingen fagforening, de øvrige ansatte føler sig selv truet og magtesløse, og biskoppen har nok intet at frygte fra sine overordnede.

Hvorfor fyrer biskoppen ikke bare Nibler? Måske biskop Kozon selv har en fornemmelse af sin svage position i denne sag? Det kunne jo så være forklaringen på, at biskop Kozon rent faktisk ikke har fyret Nibler. For det har han ikke. Han har valgt en anden fremgangsmåde, som det fremgår af hans seneste brev af den 22. maj til Nibler, hvori det blandt andet hedder:

”Jeg har nu i henhold til CIC, canon 1742, drøftet sagen endnu engang med to af de af præsterådet udpegede parochi consultores, nemlig Dietrich Timmermann og Gerhard Sanders, og er efter samtalen med dem kommet

”Vi accepterer ikke biskoppens enevældige beslutninger. De rammer lige nu os i Lyngby, men alle menighedsråd frygter, at de rammer dem næste gang uden at de kan gøre noget. Han har magten til at gøre, som han vil, og han accepterer ikke vore meninger,” siger Mary Ann Jacobsen, næstformand i menighedsrådet i Lyngby, der dog pointerer, at menighedsrådene ønsker at løse striden gennem dialog med biskoppen. Hun siger imidlertid, at biskoppen ikke har ønsket at deltage i møder med menighedsrådet. – *JP København, 3.5.02*

til den konklusion at bede dig inden 15 dage indgive din afskedsbegæring som sognepræst med virkning fra 1. september.” (Min understregning, BM)

Det er en fremgangsmåde, der leder tanken hen på en ældgammel romersk tradition, hvor kejserne i mange tilfælde fandt det mest bekvemt at give besværlige personer (som for eksempel Cicero) besked på at begå selvmord. Traditionen er blevet holdt i hævd blandt despoterne så sent som i vor tid, hvor for eksempel Hitler benyttede den til at skaffe sig af med feltmarskal Rommel.

Fordelen ved denne fremgangsmåde er selvfølgelig, at den fritager magthaveren for at skulle føre en rettergang mod de besværlige personer. Men ulempen er, at den forudsætter blind lydighed hos dem, der modtager opfordringen, og selv om en præst har aflagt lydighedsløfte, så har hans egen samvittighed dog første prioritet. Hvad Nibler angår har han ikke lagt skjul på, at han ikke kan erkende, at han har gjort sig skyldig i noget, der kan berettigg biskoppen til at sætte ham fra sit embede i utide. Så han agter ikke at søge sin afsked.

En samtale, som biskoppen fortro

Efter biskop Kozons første brev af den 18. februar fandt der en samtale sted mellem biskop Kozon og Nibler, hvor Nibler efter hvad han har oplyst erklærede sig indforstået med at følge de liturgiske regler og undlade at benytte sig af andre salmetekster end de i salmebogen autoriserede.

Samtalen forløb efter biskop Kozons opfattelse i en meget god ånd, som det fremgår af hans brev til Nibler af den 22. februar. Men bagefter må biskop Kozon være kommet i tvivl om, hvorledes Nibler havde opfattet biskoppens stilling til sagen. Havde biskoppen ladet sig blødgøre og givet Nibler den opfattelse, at hvis han nu holdt sig strikte til de liturgiske regler, så var problemet løst og

truslen om hans afsættelse taget af bordet?

For at rette op herpå skrev biskop Kozon i dette brev af den 22. februar:

”Vi foretog jo ikke nogen egentlig konklusion. Jeg havde indtrykket af, at du forlod Ordrup i forvisningen om, at du fortsætter i Lyngby, medens jeg på min side understregede, at vi endnu ikke var færdige med sagen, at jeg endnu skulle drøfte den igennem med bl.a. mine rådgivere. Samtidig gjorde jeg opmærksom på min store betænkelighed ved, om du selv ved mobilisering af al god vilje - kan tilføre situationen den ændring, som vil være påkrævet.

Især dette sidste har jeg efterfølgende tænkt en del over og har fået forstærket min opfattelse af, at det vil være næsten umuligt. Jeg tænker ikke primært på de ændringer, du lovede at foretage i din liturgi, hvilket naturligvis vil være et minimum, men endnu mere på, hvordan den oprindelige Sct. Knud Lavards menighed igen kan blive samlet og fungere normalt.” (Min understregning, BM) Og han slutter brevet med at skrive:

”Jeg må derfor gøre opmærksom på, at en ændring af den præstelige betjening i Lyngby er, hvad vi må stræbe hen imod, ikke over hals og hoved, men dog inden for en overskuelig fremtid.”

Kursskifte: Niblers person er problemet

Hermed flytter biskop Kozon vægten fra det konkrete spørgsmål om de liturgiske reglers overholdelse til det personlige spørgsmål: Er Niblers person en hindring for, at menigheden i Lyngby kan fungere ’normalt’, står hans person i vejen for, at fællesskabet kan fungere, er han et splittelsens tegn?

At være et splittelsens tegn er nu kristeligt set ikke altid så ringe. Det ved vi fra Det nye Testamente, det var jo den anklage, som det ypperstepræstelige embede i Jerusalem rejste mod Jesus og hans disciple. Det var dengang en legitim grund til forfølgelse, og det

”Som præst må jeg være optaget af, at de folk, der kommer i kirken, forstår hvad der foregår og hvad der bliver sagt. Derfor har jeg f.eks. ændret på nogle af bønneteksterne og også udformet mine egne bønnetekster. Indholdet skal naturligvis ikke ændres, og det er der heller ingen, der har beskyldt mig for at gøre.” – Georg Nibler i Frederiksborg Amts Avis, 10.5.02.

er det stadig blandt mennesker, der forveksler fællesskab med ensretning.

I brevet formaner biskop Kozon Nibler: ”Så vigtig præstens velfærd er, så har menigheden krav på et stort hensyn. Vi som præster er først og fremmest til for menigheden og ikke omvendt.”

Dette synspunkt er utvivlsomt rigtigt. Men når det føres frem som et argument i denne sag, som et led i en anklage mod Nibler for at være en byrde for menigheden, må man nok spørge: På hvilket grundlag fælder biskoppen denne dom?

Det hævdes af Nibler, at biskoppen aldrig har overværet nogen af Niblers gudstjenester.

Det hævdes af menighedsrådene i Lyngby, såvel det gamle som det nyvalgte, at biskoppen aldrig har efterkommet menighedsrådets indbydelse til at komme og drøfte sagen med menighedsrådet.

Biskoppen har ikke bestridt disse påstande.

Ny anklage føjes til

I sit seneste brev af den 22. maj, hvori Nibler opfordres til at søge sin afsked, føjer biskoppen et nyt punkt til anklagerne mod Nibler. Han skriver, at ud over at fejre liturgien på ukorrekt vis (et punkt, hvor Nibler allerede efter samtalen i februar rettede ind), så har Niblers ”ofte stødende optræden fået mennesker til at føle sig uvelkomne i kirken”.

Det er jo en særdeles luftig påstand. Hvori består den ”ofte stødende optræden”? Hvem er den gået ud over? Hvor mange er der tale om? Er klagerne – hvis der ellers foreligger nogen – berettigede? Naturlige spørgsmål,

som biskoppen som arbejdsgiver ville skulle dokumentere, hvis han ville bruge dem som begrundelse for at fyre en medarbejder.

At menighedens overvældende flertal ønsker at beholde deres præst, er derimod veldokumenteret. Menighedsrådet afholdt i marts

en afstemning om sagen. 450 katolikker stemte for, 18 mod.

TV2 (så vidt jeg husker) bad i begyndelsen af maj biskoppen om en kommentar til denne meget kraftige tillidserklæring til den præst biskoppen ønskede at fjerne fra sit embede, fordi hans ”ofte stødende optræden har fået mennesker til at føle sig uvelkomne i kirken”. Biskoppen blev fjern i blikket og mumlede noget om, at man jo altid kunne rejse en folkestemning...

Til gengæld har biskoppen kunnet glæde sig over en overskrift i sit eget blad: *Pastoralrådet bakker biskoppen op*. Eller har han? For hvis man læser teksten fremgår det, at denne ’opbakning’ består i en udtalelse om, at det er biskoppens ret at afsætte en præst, hvilket er ubestrideligt. Et godt eksempel på journalistisk manipulation, som forhåbentligt ikke glæder biskoppen.

Hvad der blev sagt om Nibler-sagen på Pastoralrådsmødet vides ikke. Det er i øvrigt også ligegyldigt, eftersom biskoppen allerede i 1996 fratog dette organ enhver betydning.

Protester og mediestorm

Derimod har menigheden i Holbæk gjort sig bemærket ved at tilsende biskoppen et brev, underskrevet af 57 medlemmer af menigheden, hvori de støtter Nibler. Sognepræsten, *Stephen Holm*, der sympatiserer med underskriftsindsamlingen, ramte hovedet på sømmet i JP København 3.5.02 med denne karakteristik af biskop Kozon:

”Mens Titanic synker, er kaptajnen kun interesseret i, om sølvtojlet er pudset.”

Til medierne har biskoppen givet udtryk for, at han simpelthen ikke forstår, at man kritiserer hans ledelsesstil. Han fremhæver, at han er meget god til at lytte, at han aldrig træffer større beslutninger uden at have rådført sig først, samt at han ikke mindst i denne sag har været meget langmodig.

Det er sikkert alt sammen rigtigt. Men hvad hjælper det at lytte, når man ikke kan

forstå, og hvad nytter det at søge råd, når man stiller de forkerte spørgsmål til de forkerte rådgivere, og hvad gavn gør langmodighed, når den dækker over usikkerhed?

Der er ingen, der vil bestride, at biskoppen har en tilsynspligt, og at han har de nødvendige beføjelser til at fratage en præst hans embede. Sådan har det altid været, og anderledes kan det næppe være.

Biskoppernes problematiske magt

En biskop har således magt, han er en magthaver, selv om de katolske biskoppers magt gennem de seneste mange år er blevet stadig mere beskåret af paven og den romerske kurie – en udvikling, der ifølge den gamle kardinal *König* har ført med sig, at biskopperne i dag mere er at betragte som filialbestyrere end som det, de oprindeligt var: Brødre i Kristus med biskoppen af Rom som den første blandt ligemænd.

Dette pres fra oven støder mod et endnu stærkere tryk fra neden. Lægfolket er ikke, hvad det har været, det katolske hierarki står i dag i den vestlige verden over for en befolkning, der hvad uddannelse og almen oplysning angår bestemt ikke står tilbage for hierarkiet. Også den danske katolske menighed består af mennesker, der er opvokset i en tradition, hvor magthaverne må stå til ansvar over for dem, der rammes af deres handlinger, og være i stand til at begrunde dem med argumenter, der kan forstås og accepteres.

De tider er for længst forbi, hvor en magthaver i al stilfærdighed kunne foretage sig, hvad han ville. Det har biskopperne i USA og andre lande med en stor katolsk befolkning mærket med ubehagelig tydelighed efter at deres diskrete, men katastrofale håndtering af pædofilisagerne er blevet afsløret.

I denne situation, klemmt mellem presset fra Rom og presset fra menighederne og den offentlige mening, burde det være indlysende for biskop Kozon, at en biskop ikke uden videre kan afsætte en præst, der bakkedes så kraftigt op af sin egen menighed, som tilfældet er med Nibler.

”Det er rigtigt, at biskoppen er diktatorisk, og jeg græmmes ved ham. Men han har magten og lytter ikke til nogen. Derfor tør vi præster heller ikke sige ham imod.” – *Præst, der ønsker at være anonym, til JP København, 3.5.02.*

Sagen har fået en større pressedækning end nogen anden katolsk begivenhed her i landet. Indtil nu har jeg registreret 25 presseklip fra 15 dagblade med tilsammen ca. 1,7 millioner læsere, hvortil kommer en række indslag i radio og tv-programmerne.

Mange ubesvarede spørgsmål

Vi savner konkrete oplysninger om, hvor mange, der har klaget over præsten, hvad de konkrete klager gik ud på, og om hvad biskoppen har gjort for at undersøge, om klagerne er berettiget. Menighedens protester kan ikke blot affærdiges med en bemærkning om, at det jo er så let at rejse en folkestemning...

Vi savner en forklaring på, hvorfor biskoppen ikke har inddraget menighedsrådet i sine overvejelser, men tværtimod har holdt sig på lang afstand af det. Det er helt utilstrækkeligt, at han kun har rådført sig med et par af ham selv udpegede præster.

Vi savner en forklaring på, hvorfor biskoppen først lægger op til en 'dialog' med sigte på at få Nibler til at opgive sine hjemmelavede islæt i messen, hvilket Nibler accepterer, hvorefter biskoppen to måneder senere alligevel forsøger at presse Nibler til at søge afsked - ikke med den begrundelse, at Nibler fremturer, men nu med den begrundelse, at Nibler ofte optræder ubehøvet, at han er blevet et splittelsens tegn, at menigheden ikke længere fungerer 'normalt' og at resten af bispedømmet er blevet menigheden uvedkommende. Forløbet viser, at biskoppen allerede før 'dialogen' blev indledt, har besluttet sig for, hvad den skulle ende med. Kan man kalde det for en dialog?

Biskoppens holdning til menigheden

Biskoppens evne til at føre en dialog kom til en prøve fredag den 31. maj, da han omsider bekvemmede sig til at møde menighedsrådet i

Lyngby. Heller ikke her kom der en dialog i stand.

Biskoppen mødte op uden nogen form for forberedelse. Han havde intet budskab, og han gjorde ingen notater.

Under mødet sagde biskoppen i følge cand. jur. Jan Michael Lindgreen, der deltog som bisidder, at menigheden i Lyngby havde isoleret sig i forhold til den øvrige kirke og var sekterisk. Direkte adspurgt var han ikke i stand til at uddybe dette nærmere. Det fremgik dog, at biskop Kozon byggede sin påstand på den kendsgerning, at menigheden i Lyngby markant og massivt havde bakket Nibler op. Biskoppen mente, at menigheden i Lyngby kun søger noget overfladisk ved at deltage i pastor Niblers messer.

Biskoppen understregede denne opfattelse ved at erklære, at han ikke havde tillid, hverken til Nibler eller til de forhandlingsløsninger, som gentagne gange var blevet foreslået af menighedsrådet.

Om sagsforløbet erkendte biskoppen, at der var tale om et kontraktbrud fra hans side, og at Nibler kunne gøre krav på aktindsigt. Men han tilføjede, at dette ikke ville ændre noget ved det faktum, at han skulle ud.

Han erkendte også, at Niblers manglende overholdelse af liturgiens regler

havde stået på i mere end 20 år, og at dette kunne opfattes som en stiltiende accept af Niblers måde at holde messe på. Men han hævdede, at det kun var et udtryk for afmagt, at hans forgænger ikke havde skredet ind før.

Biskop Kozon erkendte endvidere, at Nibler efter at have modtaget hans brev af den 18. februar med rette kunne have fået den opfattelse, at der kunne findes en løsning, hvis Nibler overholdt liturgien, og at det kom bag på ham, at Nibler havde været imødekommen på dette punkt.

Biskop Kozon erkendte, at han ikke havde undersøgt, om Nibler faktisk havde over-

"Czeslaw Kozon opfordres til at være mere menneskelig; den katolske kirke skal være så rummelig, at den også kan rumme en meget karismatisk og anderledes præst, der har opbakning i menigheden." – *Fra et interview i Holbæk Amts Venstreblad 6.5.02 med Birthe Hjorth, formand for menighedsrådet i Holbæk, hvorfra biskoppen har modtaget en protestskrivelse underskrevet af 57 af menighedens medlemmer.*

holdt aftalen fra februar, og at de klager over Nibler, han havde modtaget, var af ældre dato.

Biskop Kozon indrømmede også, at han i sin tid som biskop kun havde overværet to af Niblers messer, hvoraf den ene var en begravelse i domkirken. Sagen var således afgjort på baggrund af andres vurdering af Niblers afholdelse af messer.

I øvrigt erkendte biskoppen, at han allerede før han skrev sit første brev til Nibler den 18. februar havde truffet sin beslutning i sagen.

Under mødet fremkom biskop Kozon med nogle dunkle bemærkninger om sin utilfredshed med enkelte andre præster i kredsen omkring Nibler. Han satte ikke navne på og uddybede heller ikke dette punkt, men det efterlod hos nogle af deltagerne det indtryk, at aktionen mod Nibler kun var en begyndelse..

Han gik ikke nærmere ind på, hvem han havde tænkt sig som efterfølger for Nibler, men direkte adspurgt om det kunne være pastor Fich, svarede han nej.

Mødedeltagerne var rystet over biskoppens udtalelser, hans holdning og tilsyneladende mangel på empati. Det var tydeligt, at biskop Kozon slet ikke forstod omfanget og karakteren af de problemer, som hans handlinger havde fremkaldt.

Der er ingen grund til at betvivle biskoppens oprigtighed, når han siger til pressen, at han ikke forstår kritikken. Vi har en biskop, der ikke kan forstå.

Appel til nuntius

Den kendte advokat Henrik Holm-Nielsen, medlem af menigheden i Lyngby, har den 26. maj forelagt Niblers sag i et brev til den pavelege nuntius i Stockholm med anmodning om, at den bliver taget op på højere plan.

Formanden for menighedsrådet i Lyngby har tidligere ringet nuntius op for at forsøge at få ham til at tage sig af sagen. Men det passer åbenbart ikke nuntius, for bortset fra en hyggelig snak, så har nuntius kun det ene råd: ”obedience, obedience, obedience!” – eller kort sagt: Hold kæft og ret ind!

At nuntius ikke forstår det danske sprog er en kendt sag. Værre er det, hvis han heller ikke forstår kulturen, de demokratiske og retslige traditioner, der kendetegner den del af verden, hvor han skal repræsentere pavestolen.

Hvorvidt nuntius har kaldt biskop Kozon til orden, eller om han agter at gøre det, vides ikke.

Det menneskelige aspekt

Hvis biskoppen ikke besinder sig, vil denne sag tilføje bispedømmet svære sår. Katolikkerne vil blive splittet mellem dem, der uanset hvad biskoppen foretager sig bøjer knæ og nakke, fordi han nu engang er den af Rom udpegede biskop, og dem, der kræver, at også en biskop i sin forvaltning skal respektere, hvad der er ret og rimeligt efter landets skik og lov.

Frygten for, hvad biskoppen næste gang kan finde på, vil brede sig og lamme initiativer. Mangelen på sammenhæng og åbenhed i biskoppens forvaltning vil rejse spørgsmålet, om skjulte dagordener, og afføde skadelige rygter.

Selv om Nibler har taget sagen med frimodighed og godt humør, er det en meget alvorlig sag for en trofast og flittig præst at blive kasseret af sin biskop, få år før han når pensionsalderen. Hvis biskoppens beslutning skal stå ved magt, vil han også menneskeligt set pådrage sig et meget tungt ansvar.

Biskop Kozon har haft ry for at være omsorgsfuld for de gamle, pensionerede præster. Hvad med at udstrække denne omsorg til også at omfatte de præster, der ikke ønsker at blive pensioneret, som menigheden ikke vil af med, og som kirken har så hårdt brug for?

*

Biskoppelige milesten:

1995. Den katolske kirke i Danmark erfarer gennem radioavisen, at Czeslaw Kozon er udnævnt til biskop efter at Martensen i 1993 i al hemmelighed havde søgt om afskedigelse.

1996. Biskoppen fratager pastoralfæderets beføjelser og gør sig selv til ny formand.

1997. Biskoppen fyrer pastor Wuyts, redaktør for Katolsk Orientering. Bladets spalter lukkes for indlæg, der ikke behager Biskoppen.

2002. Biskoppen indleder sin aktion mod pastor Nibler uden at kontakte menighedsrådet.